

Nederland en Indonesië. Vier eeuwen contact en beïnvloeding

bron 1

Een prent van de tekenaar Vosmaer uit 1860

bron: P. van Zonneveld, *Album van Insulinde*, Amsterdam 1995, pag. 22

bron 2

Aantallen ambtenaren bij de ministeries in Nederland in de rang van adjunct-commies en hoger, 1887-1910

	1887	1897	1907	1910
Koloniën	52	64	66	95
Financiën	76	71	82	79
Oorlog	40	47	58	52
Justitie	34	36	48	54
Binnenlandse Zaken	36	41	45	52
Waterstaat	58	48	45	41
Marine	34	31	36	41
Buitenlandse Zaken	13	14	21	21

bron: Bob de Graaf, *Kalm temidden van woedende golven, het ministerie van koloniën en zijn taakomgeving 1912-1940*, Den Haag 1997, pag. 51

bron 3

In 1978 publiceerde de Indonesische schrijver Takdir Alisjahbana een historische roman, gebaseerd op zijn ervaringen tijdens de Japanse bezetting. Hij kreeg tijdens de bezetting een functie op het kantor Bahasa, het Taalkantoor, dat zich bezighield met de bevordering van het Maleis als algemeen aanvaarde landstaal

- 1 Terwijl het voor iedereen die bereid was eerlijk te zien en te overwegen duidelijk was, dat alles
- 2 gestuurd werd door de dreunende propaganda die ons volk naar de 'uiteindelijke overwinning' en
- 3 'leven en dood' stuurde, hadden de vergaderingen op het Taalkantoor een eigen sfeer, sereen,
- 4 geïsoleerd en rustig. De mensen beseften dat ze werkten voor de verre toekomst. In een oorlog die
- 5 de hele wereld in brand zette, was het eigenlijk vreemd te zien hoe de mensen uren en dagen van
- 6 gedachten wisselden, debatteerden, conflicten hadden over een woord of een begrip. Alsof er niets
- 7 belangrijkers was! Maar in één ding waren ze duidelijk en sterk: terwijl alles gefiltreerd en
- 8 beheerst werd door de Japanse propaganda, konden zij tevreden zeggen dat hun werk zonder twijfel
- 9 de opbouw van een samenleving en de opbouw van de cultuur van het Indonesische volk diende.

bron: R. Raben (red.), Beelden van de Japanse bezetting van Indonesië, persoonlijke getuigenissen en publieke beeldvorming in Indonesië, Japan en Nederland, Zwolle/Amsterdam 1999, pag. 100

De Sovjet-Unie. Een systeem onder spanning

bron 4a

Beschrijving van de werkzaamheden op het platteland

- 1 De vrouw mest het winterkoren bij als de tractor het veld niet op kan, zaait klaver (met de hand),
- 2 sorteert zaden, doet die in zakken, laadt die op vrachtwagens, stort die in zaaimachines, sorteert
- 3 aardappels, stort die in pootmachines, laadt mest op aanhangwagens, haalt die eraf, tast hooi en stro
- 4 op, brengt het naar schuren, bindt, dorst, legt uit, pakt op en sorteert vlas enz., alles met de hand.
- 5 Mannen bewerken de grond, brengen kunstmest op met behulp van een mestverspreider, voeren
- 6 chemische bestrijding uit, poten aardappels met een aardappelpootmachine, wieden met een tractor-
- 7 cultivator, oogsten graan, vlas en aardappels met combines, bedienen de installaties van de
- 8 graanstortplaats, maaien, brengen bijeen en tasten het hooi op met machines, brengen met een
- 9 vrachtwagen en tractor lasten naar en van het veld en met sleden of een aanhangwagen voer naar de
- 10 stallen.

bron: Marius Broekmeyer, Het verdriet van Rusland, Amstelveen 1995, pag. 225

bron 4b

Uit de grondwet van de Sovjet-Unie uit 1936

- 1 Artikel 35. Vrouwen en mannen hebben gelijke rechten in de Unie van Socialistische Sovjet
- 2 Republieken.
- 3 Het uitoefenen van deze rechten wordt gegarandeerd, doordat vrouwen gelijke -net als mannen-
- 4 toegang hebben tot onderwijs en vak- en beroepsopleidingen, gelijke rechten hebben op arbeid,
- 5 beloning en promotie, in sociale, politieke en culturele activiteiten, en door speciale
- 6 beschermingsmaatregelen op het gebied van arbeid en gezondheid voor vrouwen.

ontleend aan: Constitution (fundamental law) of the Union of Soviet Socialist Republics, Moscow 1977, pag. 38

Eindexamen geschiedenis vwo 2002-II

havovwo.nl

bron 5 *In november 1934 schreef de Russische componist Serge Prokofjev in een communistisch partijblad*

- 1 De vraag wat voor muziek we moeten schrijven voor deze tijd houdt veel Sovjet-componisten
- 2 bezig. Ik heb deze zaak in de afgelopen twee jaar grondig bestudeerd en ik denk dat het volgende
- 3 de beste oplossing is.
- 4 Allereerst moeten we grootse muziek schrijven, dat wil zeggen muziek die in opzet en uitvoering in
- 5 overeenstemming is met de grootheid van deze tijd. Zulke muziek moet ons boven alles tot nieuwe
- 6 muzikale vormen brengen. Bovendien zal ze ons ware gezicht aan het buitenland tonen. Helaas
- 7 lopen veel Sovjet-componisten van deze tijd het gevaar provinciaal te worden. Het vinden van de
- 8 goede taal voor onze muziek is niet eenvoudig. Die muziek moet allereerst melodisch zijn, maar
- 9 met een melodie die, ofschoon eenvoudig en makkelijk toegankelijk, geen flauw deuntje wordt.
- 10 Veel componisten vinden het al lastig om een goede melodie te schrijven en het maken van een
- 11 melodie voor duidelijk aangegeven doelen is nog moeilijker. Hetzelfde geldt voor de
- 12 compositietechniek en de manier waarop die wordt gebruikt: die moet helder en eenvoudig zijn
- 13 maar niet afgezaagd. Het moet ook geen ouderwetse eenvoud zijn, maar een nieuwe.

ontleend aan: H. Robinson, Sergei Prokofiev, a biography, New York 1987, pag. 294

bron 6 *Een schilderij van Fyodor Reshetnikov*

Onderschrift
Maarschalk Stalin leest brieven van kinderen.

bron: G. Prokhorov, Art under socialist-realism, Soviet painting 1930-1950, zonder plaats 1995, pag. 97

bron 7

Fragmenten uit Aleksandr Solzjenitsyns 'Open brief aan de Sovjet-leiders', 5 september 1973

1 De samenleving moet ophouden 'vooruitgang' als iets begerenswaardigs te beschouwen.
2 'Eindeloze vooruitgang' is een waanvoorstelling. Wat gerealiseerd moet worden is niet de
3 'economie van permanente groei', maar de economie van het permanente niveau, een stabiele
4 economie. Economische groei is niet alleen onnodig, maar rampzalig. We moeten ons niet tot taak
5 stellen om de nationale rijkdommen te vergroten maar om ze te behouden. We moeten op korte
6 termijn de moderne technologie van de gigantische projecten opgeven – zowel in de industrie als in
7 de landbouw en in de bevolkingspolitiek (de tegenwoordige steden zijn kankergezwellen). (...)
8 Het marxisme (...) doet je gewoon versteld staan door de economisch-mechanische grofheid van
9 haar pogingen om het gedrag van de meest subtiele van alle wezens, de mens, en van de nog veel
10 complexere vereniging van miljoenen mensen, de maatschappij, te verklaren. (...) Trekt u dit
11 bezwete, smerige hemd dat al zó doordrenkt is met bloed – het bloed van 66 miljoen mensen – dat
12 het het levende lichaam van de natie onmogelijk maakt te ademen, van ons af. (...)
13 Alles hangt er vanaf *wat voor* autoritair systeem ons verder te wachten staat. Niet de autoritaire
14 weg zelf is onverdraaglijk maar de ideologische leugen waar we iedere dag mee doodgegooid
15 worden.

ontleend aan: A. Solzjenitsyn, Open brief aan de Sovjet-leiders, Baarn 1974, pag. 21, 40, 44 en 49

bron 8

Fragmenten uit de reactie van Andrej Sacharov op Solzjenitsyns open brief

1 Ik vind de manier waarop Solzjenitsyn de kwestie van vooruitgang benadert bijzonder misleidend.
2 Vooruitgang is een wereldwijd proces dat je niet gelijk mag stellen met de getalsmatige groei van
3 grootschalige industriële productie. Ik ben er van overtuigd dat een algemene, wetenschappelijke en
4 democratische leiding van de economie – en van de totale maatschappij – geen onrealistische droom
5 maar een sterke, levendige behoefte is. (...)
6 Ik ben er van overtuigd dat de nationalistische en isolationistische trekken in Solzjenitsyns denken hem
7 werkelijk naar het verkeerde spoor leiden: zijn voorstellen worden daardoor onrealistisch en zelfs in
8 aanleg gevaarlijk. (...)
9 Solzjenitsyns beroep op het patriottisme had zo uit het arsenaal van de semi-officiële propaganda kunnen
10 komen. Tijdens de oorlog en tot aan zijn dood gedoogde Stalin een 'getemde' Orthodoxe Kerk. Deze
11 opvallende overeenkomsten met Solzjenitsyns voorstellen zouden ons waakzaam moeten maken.

ontleend aan: R. Sakwa (ed.), The rise and fall of the Soviet Union 1917-1991, Londen/New York zonder jaar, pag. 394-395

bron 9

Uit de aantekeningen van de schrijver F. Abramov van 7 augustus 1979

1 Passiviteit en onverschilligheid zijn thans een nationale ramp geworden, een bedreiging voor het
2 voortbestaan van het land. Dat heeft zulke afmetingen aangenomen dat de leiding zelf al alarm
3 roept, tenminste de lagere echelons (rangen), zij die contact hebben met het volk. (...) Alleen
4 openlijk, via de krant, televisie en radio kan je tegen de onverschilligheid en passiviteit strijden.
5 Maar de top is daartoe niet bereid. Passiviteit en onverschilligheid, daar steunen ze juist op. Maar
6 het volk zelf zal de rekening gepresenteerd krijgen. Niemand zal het volk helpen als het zichzelf
7 niet helpt. Alle hervormingen, en het land heeft die als de lucht nodig, zijn slechts onder één
8 voorwaarde mogelijk: de voorwaarde dat onderaan beslist de ingeroeste, aloude Russische ziekte
9 van de passiviteit wordt overwonnen.

bron: Marius Broekmeyer, Het verdriet van Rusland, Amsterdam 1995, pag. 233